

■ ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 330.341.2

РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ©

А.В. ВОРОНА,
аспірантка кафедри менеджменту та
економічної безпеки,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси)

Статтю присвячено регулюванню інноваційного розвитку національної економіки як обов'язкової умови її розвитку за підвищеної активності інтеграційних процесів та глобалізації. Виокремлено три рівні регулювання інноваційного розвитку (світовий, державний та регіональний), в межах яких визначено основні складники та важелі впливу. Зазначено, що кожен вид регулювання здійснює особливий вплив на інноваційний розвиток національної економіки.

Регулювання інноваційного розвитку економіки на мегарівні здійснюється міжнародними інституційними структурами, завданням яких є координація дій та регулювання співробітництва в усіх сферах міжнародних економічних відносин, визначення основних векторів інноваційного розвитку світової економіки. У більшості промислово розвинених країн регулювання інноваційного розвитку здійснюється завдяки ринковим механізмам, коли реалізація інноваційних ідей, товарів та послуг створює, насамперед, фінансові передумови для поглиблення інноваційного розвитку економіки.

Роль держави в інноваційному розвитку національної економіки полягає у формуванні правового, податкового та адміністративного середовищ, в активізації інноваційних процесів на підприємствах, створенні нових робочих місць і підвищенні добробуту всіх верств населення, що задіяні в цих процесах. На основі дослідження сформульовано засади регулювання та окреслено передумови інноваційного розвитку національної економіки.

Ключові слова: національна економіка, інноваційний розвиток, регулювання, глобалізація, інтеграційні процеси, науково-технічний прогрес, ринкові механізми, державні важелі.

Літ.: 29. Рис.: 1.

Постановка проблеми. Глобалізація економіки, що супроводжується посиленням внутрішньорегіональної, міжрегіональної та міждержавної конкуренції, вимагає нових форм взаємодії між учасниками інноваційного процесу. Інновації створюють специфічне організаційне середовище внаслідок прояву синергетичного ефекту сукупності економічних, соціальних, політичних, ринкових, інформаційних тощо чинників, які впливають на інтенсифікацію інноваційного розвитку національної економіки. Рушійною силою організаційних інновацій є, насамперед,

© А.В. ВОРОНА, 2018

урядові структури, основним завданням яких має стати об'єднання зусиль усіх учасників інноваційного процесу з метою підвищення економічної конкурентоспроможності держави на світовому ринку.

Процес інтеграції національних економік в єдину світову економічну систему зумовлює її характерну особливість – прискорений інноваційний розвиток, що характеризується зростанням конкурентоспроможності наукомісткої промислової продукції національної економіки. Так станом на кінець першого півріччя 2018 р. обсяг реалізації високотехнологічної продукції українського виробництва склав 0,2% (0,7 млрд євро) [1] від обсягу реалізації аналогічної продукції в Євросоюзі за відповідний період (330 млрд євро) [2]. Зменшення цього розриву можливе лише за умови прискореного інноваційного розвитку національної економіки. Процес інноваційного розвитку економіки, як і будь-який інший глобальний процес, потребує не лише інвестицій, але й ефективного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування єдиної системи управління інноваційним розвитком національної економіки та ролі держави в цьому процесі приділяють увагу світові та вітчизняні дослідники, серед яких слід виокремити В. Геєця [3], В. Григу [4], Т. Вітренко-Хрустальову [5], В. Бодрова [6], О. Орлюка [7] та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей регулювання інноваційного розвитку національної економіки та вплив його складників на інноваційні процеси.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній літературі для регулювання різних видів ринків та ринкових процесів виокремлюють наддержавне, державне та саморегулювання [8]. Інноваційні процеси мають безпосереднє відношення до ринку, але специфіка інновацій є складною, комплексною, вона виходить за межі суто ринкових стосунків, тому регулювання інноваційного розвитку варто розглядати з позиції зовнішніх (світових) впливів, впливу державних важелів та регіональної специфіки. Тому вважаємо за доцільне виокремити регулювання інноваційного розвитку, яке здійснюється на трьох рівнях:

- світовому;
- державному;
- регіональному.

Виходячи з цих рівнів регулювання, розглянемо їх взаємозв'язок, основні складники та зв'язки між ними (рис. 1).

Рис. 1. Регулювання інноваційного розвитку

Джерело: сформовано автором

Парадигма успішного інноваційного розвитку національної економіки передбачає узгодження інноваційних процесів на світовому, державному та регіональному рівнях.

Світове регулювання є потужною силою, яка диктує усім країнам тенденції інноваційного розвитку. Розвинені країни, виходячи з власних можливостей та високого рівня розвитку, інвестують значні кошти в інновації, чітко усвідомлюючи їх прибутковість та швидкість поширення на ринку. Процес створення інновацій складний, тривалий і дорогий, але потужність їх впливу на ринок і потенційний прибуток протягом тривалого періоду компенсує усі ризики і витрати. Окрім світового ринку як важеля регулювання інноваційного розвитку країни, регулюючий вплив здійснюють товариства, спільноти, асоціації тощо, які, базуючись на визначених у світових документах обмеженнях (чи навпаки, можливостях), стимулюють ту чи іншу інноваційну сферу. Так, наприклад, обмеження торговельних операцій з Російською Федерацією у світі змусило країни звернути увагу на інноватику в енергетичній сфері. Регулювання інноваційного розвитку економіки на мегарівні здійснюється міжнародними інституційними структурами, завданням яких є координація дій стосовно співробітництва в усіх сферах міжнародних економічних відносин, визначення основних векторів інноваційного розвитку світової економіки. Серед таких організацій варто відзначити Організацію з економічного співробітництва і розвитку, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та інші, основною метою діяльності яких є вирівнювання темпів інноваційного розвитку економік світу, спрямування цього розвитку на досягнення стабільного ресурсо- та енергозберігаючого розвитку світової економіки з метою запобігання світовим фінансовим кризам [9, с.14].

Світове регулювання не обмежується ринком і визначеними світовими документами напрямами подальшого розвитку світової спільноти. Існує інноваційний розвиток, який є наслідком невпинності науково-технічного прогресу людства. Йдеться про виникнення масштабного інноваційного попиту на основі пропозиції, що останніми роками набуло рис нового закону ринку та поширюється мегатемпами. Таку природу має ринок інформаційних технологій, техніки, розваг, послуг та ін. Існування інновацій на світовому ринку ґрунтується на певних суб'єктивних чинниках, але поряд і цим, на знанні людської природи, потреб та інтересів. До світових інноваційних тенденцій, які регулюють інноваційний розвиток національної економіки належать також псевдоінновації, тобто відповідні товари та послуги, які не є новими ні для ринку, ні для людства, але в силу нових (чи оновлених) характеристик посідають на ринку такі самі передові позиції, що й інновації.

Світове регулювання не просто здійснює вплив на інноваційний розвиток держави, воно визначає його вектор, складники, основні риси. Держава може лише адаптуватися до регулюючих чинників світового масштабу і скоригувати власну політику, стратегії, програми розвитку регіонів тощо.

Вивчення зарубіжного досвіду регулювання інноваційного розвитку [10, 11, 12] економіки дає можливість зазначити, що у більшості промислово розвинених країн регулювання інноваційного розвитку здійснюється завдяки *ринковим механізмам*, коли реалізація інноваційних ідей, товарів та послуг створює, насамперед, фінансові передумови для подальшого інноваційного розвитку

економіки. Підґрунтям цього виду регулювання слугують відсутність морально та фізично застарілого промислового обладнання, існування попиту на інноваційні продукти й технології, можливість корпорацій та окремих підприємств фінансувати значні наукові проекти, розвиненість системи малих і мікропідприємств, які здатні швидко переорієнтовувати свої виробництва на вимогу часу.

В українських реаліях ринкові механізми не спроможні адекватно регулювати процеси інноваційного розвитку національної економіки. Це пов'язано із застарілою виробничою базою практично всіх великих промислових підприємств, відсутністю розвиненої наукової бази, яку, в основному, сформовано до розпаду СРСР, екстенсивним розвитком виробництва, яке ґрунтується на певному перенасиченні природними ресурсами (феномен “прокляття ресурсів”), низькому платоспроможному попиту на інноваційні товари та послуги. У зв'язку з цим деякі науковці, зокрема С. Тульчинська, виділяють шість факторів, які обмежують дієвість ринкового регулювання інноваційного розвитку національної економіки:

1) відсутність можливості забезпечення фінансування наукових, передусім фундаментальних, досліджень, період окупності яких значний;

2) окремі суб'єкти інноваційної діяльності неспроможні зосередити необхідні кошти для здійснення масштабних інновацій, оскільки поглиблення та удосконалення наукового пізнання робить науково-дослідні розробки усе дорожчими, розвиток науки набуває дедалі більш міждисциплінарного й міжнародного характеру;

3) інновації можуть виявитися економічно ефективними лише за значних масштабів упровадження. Для приватного капіталу інвестування інновацій далеко не завжди є привабливим, оскільки вимагає значних витрат і пов'язано з системою ризиків щодо одержання кінцевого результату;

4) гіпертрофована самостійність суб'єктів інноваційної діяльності у реалізації інноваційних процесів може призвести до несумісності різноманітних ланок технологічних ланцюгів, що пов'язано зі значними економічними витратами;

5) існують інноваційні процеси, які не здійснюються на комерційній основі, зокрема: вагомі фундаментальні дослідження, інновації, спрямовані переважно на задоволення суспільних потреб – оборону, екологію, засоби зв'язку, транспортні комунікації загальнодержавного значення, освоєння космічного простору, іригаційних систем та ін.;

б) висока вартість нових видів продукції і послуг часто роблять їх недоступними для масового споживача, тому відсутність платоспроможного попиту може спотворити реальну потребу і загальмувати поширення інновацій, необхідних для економіки в цілому [13, с. 197].

Враховуючи неможливість через зазначені причини ефективного ринкового регулювання інноваційного розвитку національної економіки, роль головного регулятора має перебрати на себе держава. Вона є найвпливовішим інститутом регулювання інноваційного розвитку національної економіки та в особі інститутів (міністерств та підпорядкованих їм служб, агентств, інспекцій), на думку В.П. Дубіщева, має здійснювати регулювання за двома сценаріями:

– створення оптимального механізму поєднання ринкових і державних важелів впливу на інноваційні процеси;

– зосередження на розв'язанні завдань забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, зміні співвідношення між технологічними укладами [14, с. 24-25].

На цій основі розглянемо *державне регулювання* більш детально, оскільки визначаємо роль держави як пріоритетну щодо інноваційного розвитку національної економіки

У працях О.А. Кириченка роль держави в інноваційному розвитку національної економіки визначено у забезпеченні сприйняття суб'єктами підприємництва позитивних сигналів з боку ринкового середовища та спеціальних заходів, які стимулюють інноваційну активність і забезпечують поширення інновацій у всіх сферах національної економіки [15, с. 28].

На думку С.В. Шевчука, роль держави в інноваційному розвитку національної економіки полягає у формуванні правового, податкового та адміністративного середовища, що буде сприяти активізації інноваційного процесу на підприємствах промисловості, створювати нові робочі місця і підвищувати добробут усіх верств населення, що задіяні в даному процесі [16, с. 633].

Ширше роль держави в процесі інноваційного розвитку національної економіки розглядає В. Грига, на думку якого “державна відіграє роль “універсального гравця” [17, с. 31]: по-перше, держава, фінансуючи науково-дослідні інститути і установи продукує інновації, і будучи суб'єктом економічних відносин, стимулює впровадження їх у виробничі процеси. По-друге, держава через свої фіскальні інструменти може як стимулювати, так і обмежувати темпи інноваційного розвитку національної економіки. По-третє, за рахунок нестабільної законодавчо-правової бази держава в угоду тим чи іншим політичним силам може як стимулювати, так і обмежувати темпи інноваційного розвитку національної економіки [17].

Нами виокремлено такі три основних функції держави щодо регулювання інноваційного розвитку національної економіки:

- створення адекватної системи нормативних законодавчих актів, які відповідають потребам інноваційного розвитку економіки;
- розробка системи стимулювання впровадження інновацій у виробництво;
- формування замовлень актуальних фундаментальних та прикладних інновацій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності економіки держави.

Розглянемо існуючу систему нормативно-правових актів, що стимулюють інноваційний розвиток держави. Засади інноваційної діяльності на всіх рівнях (підприємства, регіону, держави) в науковій літературі висвітлені достатньо широко, поряд з цим, правові засади інноваційного розвитку, створення конкурентоспроможного середовища на всіх рівнях розглянуті фрагментарно, розглядаються окремі законодавчі акти та ініціативи а не їх сукупність.

Насамперед, варто відзначити, що механізм державного регулювання будь-яких суспільних процесів складається з двох складових, пов'язаних між собою:

- законодавчої бази, що визначає основні положення, регламентує дії та права учасників процесу. Вона є декларацією про створення умов і правил поведінки учасників процесу;
- інституційної бази, яка формує ступінь сприйняття суспільством відносин між суб'єктами процесу, що регламентуються законодавчо [18, с. 16].

Законодавчі основи регулювання інноваційного розвитку національної економіки містять понад 200 документів: закони, Укази президента, постанови Уряду, накази міністерств та ін. Процес створення законодавчої бази, що регулює процес інноваційного розвитку національної економіки, можна розбити на такі етапи:

перший етап (1991-1999 рр.) охоплював розробку базових понять, термінів, положень процесів інноваційного розвитку національної економіки. Серед основних документів цього періоду варто згадати Закон України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності” (втратив чинність у 2016 р.) [19], який визначає засади державної політики у сфері інноваційної діяльності. Ще одним важливим, на нашу думку, документом є “Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України” [20], прийнята Верховною Радою України у 1999 р. Концепція визначала основні цілі, напрями та принципи державної науково-технічної політики, механізм прискореного інноваційного розвитку економіки країни, засади взаємовідносин між державою й суб’єктами наукової та науково-технічної діяльності, які ґрунтуються на необхідності пріоритетної державної підтримки науки, технологій та інновацій як джерела економічного зростання, складника національної культури, освіти та сфери реалізації інтелектуального потенціалу громадян. Дія Концепції розрахована на період стабілізації економіки та досягнення постійного її розвитку [21];

другий етап (2000-2005 рр.) характеризувався розробкою концепції інноваційного розвитку національної економіки. На цьому етапі здійснено розробку нормативних актів для забезпечення умов і створення інноваційної інфраструктури, а також пріоритетних напрямів інноваційного розвитку економіки України. Серед основних документів цього періоду варто відзначити Закон України “Про інноваційну діяльність” [22], який сформував законодавчу основу забезпечення зростання конкурентоспроможності економіки держави, визначив економічні, правові, та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності, способи стимулювання інноваційних процесів. Окреслено інноваційний шлях розвитку економіки України як пріоритетний й мету державної інноваційної політики, яка полягає у створенні умов (соціально-економічних, організаційних, правових) для ефективного розвитку та використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва й реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції [21].

У цей же період (2003 р.) прийнято Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [23], в якому визначено основні пріоритети інноваційної діяльності в Україні. Цей закон зобов’язав органи виконавчої влади на всіх рівнях сприяти створенню відповідного середовища для впровадження інновацій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів та держави в цілому.

У 2004 р. Верховною Радою прийнято Закон “Про державні цільові програми” [24], у якому визначено методичні засади формування, фінансування та контролю виконання державних цільових програм, спрямованих на прискорення інноваційного розвитку економіки держави.

Крім цього, у зазначений період було прийнято низку законів, спрямованих на прискорення впровадження інновацій в економіку країни:

- Закон України “Про захист економічної конкуренції” (2001 р.) [25];
- Закон України “Про національну програму інформатизації” [26] зі змінами, внесеними згідно із Законом України в 2001 р., в якому декларується інформаційний вектор розвитку національної економіки;
- Закон України “Про державну підтримку літакобудівної промисловості в Україні” (2001 р.) [27];

- Закон України “Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу” (2002 р.) [28] тощо.

Під час третього етапу створення законодавчої бази, що регулює процес інноваційного розвитку національної економіки (з 2006 р. по теперішній час), здійснюється вдосконалення існуючих законодавчих актів та напрацювання нормативної бази, покращення інноваційної інфраструктури, метою якої є максимальне прискорення інноваційного розвитку національної економіки. У 2011 р. прийнято Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [23], основною метою якого є створення правової бази для забезпечення інноваційної моделі розвитку національної економіки через концентрацію ресурсів країни та спрямування їх на оновлення виробництва, що базується на пріоритетних інноваційних засадах. У цей період зростає питома вага підзаконних актів, які конкретизують положення законодавства щодо інноваційного спрямування розвитку національної економіки.

Аналіз законодавства у сфері регулювання інноваційної діяльності дозволяє помітити відсутність системності у визначенні фундаментальних основ інноваційної діяльності, невизначеність стратегічних і тактичних цілей та напрямів інноваційної діяльності. Ще одним важливим недоліком законодавчого регулювання процесу інноваційного розвитку економіки держави є декларативність багатьох положень інноваційної політики, відсутність зв'язку з нормами Закону України “Про державний бюджет” [13].

Інноваційний розвиток національної економіки забезпечується узгодженою дією трьох основних факторів, якими є:

- генерування інноваційних ідей;
- реалізація інноваційних ідей у технологічні, соціальні тощо процеси;
- створення і розвиток реального ринку інноваційних товарів і послуг.

Роль регуляторів полягає в узгодженні дії цих трьох факторів та створенні інфраструктури, яка дозволяє найбільш ефективно використовувати інноваційний потенціал регіону. Інституціональні структури регіонального рівня на сучасному етапі розвитку самоврядування остаточно не сформовані, причиною чого є невідповідність повноважень переданих державою органам місцевого самоврядування та економічною можливістю реалізації цих повноважень за рахунок місцевих бюджетів і відсутністю юридичних основ, які дозволяють у повній мірі реалізувати ці повноваження (маємо на увазі можливості регіональних органів влади у сфері фінансування та мотивації науково-навчальних закладів, дослідницьких об'єктів, створенні супутньої інфраструктури, заміни застарілої матеріально-технічної бази підпорядкованих суб'єктів господарювання).

Регіональне регулювання інноваційного розвитку національної економіки реалізується:

по-перше, регіональними органами влади, які здійснюють розробку відповідних регіональних програм, стратегій, політики. Для цього створено відповідні департаменти. Як правило, це Департамент регіонального розвитку, Департамент містобудування, архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства, Управління агропромислового розвитку, Управління освіти і науки й Управління екології та природних ресурсів;

по-друге, бізнес-середовищем, яке встановлює вимоги до інновацій, їх характеристик та властивостей;

по-третє, регіональним та міжрегіональним ринком, який передбачає задоволення потреб та інтересів усіх учасників (наявних і потенційних) ринкових відносин;

по-четверте, активними інвесторами шляхом перерозподілу фінансових ресурсів, державних замовлень на підприємствах, що входять до складу інноваційних структур (технопарків, бізнес-інкубаторів, тощо).

Зауважимо, що дієвим способом регулювання інноваційного розвитку регіону є створення преференцій (звільнення від місцевих податків, плат та зборів, надання цільових субсидій та ін.) для інноваційних підприємств. З іншого боку, використання цього способу регулювання інноваційного розвитку економіки вимагає жорсткого контролю з боку громадськості, державних правоохоронних органів з метою запобігання корупції та схемам, спрямованим на нецільове використання коштів місцевого бюджету.

На регіональному рівні регулювання інноваційного розвитку економіки може здійснюватись шляхом ініціювання створення регіональних інноваційних структур місцевою владою, надання їм юридичних, консультаційних, ділових послуг, допомоги в пошуку партнерів, укладання угод під гарантії регіональних органів влади, захисту інтересів наукових організацій при тимчасовому наданні обладнання та приміщень в оренду [29].

Висновки. Таким чином, дослідження регулювання інноваційного розвитку національної економіки дозволяє стверджувати, що:

1) парадигма успішного інноваційного розвитку національної економіки передбачає узгодження інноваційних процесів на світовому, державному та регіональному рівнях;

2) потужний вплив важелів регулювання на інноваційний розвиток національної економіки обґрунтовує необхідність розробки програм такого розвитку на регіональному та загальнодержавному рівнях;

3) пріоритетні напрями інноваційного розвитку потребують зосередження фінансових ресурсів з конкретизацією джерел забезпечення;

4) специфіка регіонів вимагає дослідження регіональних інноваційних особливостей та створення регіональної інноваційної інфраструктури, що уможливить моніторинг та прогнозування інноваційних регіональних тенденцій для системного дослідження і контролю інноваційного розвитку національної економіки.

Світові тенденції щодо реалізації інноваційної політики свідчать про те, що створення передумов для інноваційного розвитку національної економіки має здійснюватися у такій послідовності: законодавче забезпечення державної політики розвитку і підтримки інноваційного розвитку; створення національної інноваційної інфраструктури; розробка регіональних програм інноваційного розвитку з урахуванням інноваційної стратегії розвитку держави; з метою підвищення ефективності програм інноваційного розвитку – розробка альтернативних сценаріїв та підходів, що дозволять оперативно реагувати на вектори світового інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Промислове виробництво в Україні у січні-липні 2018 року. *Економічний дискусійний клуб*. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/promyslove-vyrobnyctvo-v-ukrayini-u-sichnilypni-2018-roku> (дата звернення 5.01.2019).

2. Виробництво та міжнародна торгівля високотехнологічною продукцією. *Eurostat. Statistiks Explained*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Production_and_international_trade_in_high-tech_products#Manufacturing_of_high-tech_products (дата звернення 5.01.2019).
3. Геєць В. Інноваційні перспективи України. Харків: Константа, 2006. 272 с.
4. Грига В.Ю. Результативність інноваційної діяльності малих підприємств при взаємодії з великим бізнесом. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 2. С. 94-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2014_2_10.
5. Вітренко-Хрустальова Т.М. Концептуальні засади стратегії державного регулювання інноваційного розвитку економіки України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 2. С. 59-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2013_2_10.
6. Бодров В.Г. Державне управління модернізаційними процесами в економіці України. *Аналітика і влада*. 2012. № 6. С. 126-132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avlad_2012_6_21.
7. Орлюк О.П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3. С. 58-74.
8. Довбенко М.В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія). Київ: Видавничий центр “Академія”, 2005. 336 с.
9. Олешко А. Міждержавне регулювання національних економік в умовах глобальної фінансової кризи. *Вісник КНТЕУ*. 2009. №4. С. 13-18.
10. Бошота Н.В., Шишоло Д.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. *Молодий вчений*. 2016. № 9. С. 14-18.
11. Наджафов З. Деякі аспекти державної інноваційної політики у промислово розвинутих країнах. *Економіст*. 2016. № 6. С. 45-49.
12. Шовкун І.А. Моделі інноваційного розвитку: міжнародний досвід та уроки для України. *Проблеми науки*. 2012. № 8. С. 75-83.
13. Тульчинська С. О. Стан сформованості державного та ринкового регулювання науково-інноваційної діяльності в Україні. *Научный вестник ДГМА*. № 2 (14Е), 2014. С. 196-201.
14. Дубіщев В. П., Краус Н. М. Інноваційна економіка та її інституціоналізація. *Економіка і регіон*. 2015. №3 (52). С. 22-27.
15. Кириченко О. А., Ю. І. Вигівська. Роль держави у формуванні та реалізації інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економічний часопис –XXI*. 2011. № 5-6. С. 27-32.
16. Шевчук С. В. Державне регулювання як важливий фактор активізації інноваційних процесів у країні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 632-642. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2011_1_62.
17. Грига В.Ю. Особливості формування національних інноваційних систем. *Вісник НАН України*. 2009. №10. С. 22-35.
18. Гейер Г. Нормативно-правовий механізм інноваційного розвитку економіки України. *Економічний аналіз*. - 2013. Т. 13. С. 14-21.
19. Закон України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності” від 12 грудня 1991 р. № 1977-XII // ВВР. 1992. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-14>.

20. Постанова ВР. Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.

21. Шкільнюк О. Стан нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в машинобудуванні України. *Персонал*. 2006. №6 URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=299> (дата звернення 06.01.2019).

22. Закон України “Про інноваційну діяльність”. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 37. 2002. № 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 20.01.2019).

23. Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення 06.01.2019).

24. Закон України “Про державні цільові програми”. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15> (Дата звернення 06.01.2019).

25. Закон України “Про захист економічної конкуренції”. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення 08.01.2019).

26. Закон України “Про національну програму інформатизації”. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> (дата звернення 08.01.2019).

27. Закон України “Про державну підтримку літакобудівної промисловості в Україні”. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2660-14> (дата звернення 08.01.2019).

28. Закон України “Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу”. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3023-14> (дата звернення 08.01.2019).

29. Паулик А. Я. Проблеми та перспективи розвитку інноваційного потенціалу економіки регіону. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія Економіка*. 2015. Випуск 2 (4). Частина 1. С. 169-175.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Promy`slove vyrobnyctvo v Ukrayini u sichni-lypni 2018 roku [Industrial production in Ukraine in January-July 2018]. *Ekonomichnyj dyskusijnyj klub Economic Discussion Club*, (n.d.). Retrieved from <http://edclub.com.ua/analitika/promyslove-vyrobnyctvo-v-ukrayini-u-sichnilypni-2018-roku> [in Ukrainian].

2. Vyrobnyctvo ta mizhnarodna torgivlya vysokotehnologichnoyu produkciyeyu [Production and international trade in high-tech products]. *Eurostat. Statistiks Explained - Eurostat. Statistics Explained*. (n.d.). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Production_and_international_trade_in_high-tech_products#Manufacturing_of_high-tech_products[in English].

3. Geyecz`, V. (2006) Innovacijni perspektivy Ukrayiny [Innovative perspectives of Ukraine]. Kharkiv: Constant [in Ukrainian].

4. Gryga, V.Yu. (2014) Rezul`taty`vnist` innovacijnoyi diyal`nosti malyh pidpr`yemstv pry vzayemodiyi z vely`ky`m biznesom [The effectiveness of innovation activity of small enterprises in interaction with big business]. *Ekonomika i prognozuvannya - Economics and Forecasting*, 2, 94-104. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2014_2_10 [in Ukrainian].

5. Vitrenko-Khrustaliyova, T. M. (2013) Konceptual`ni zasady strategiyi derzhavnogo reguluyuvannya innovacijnogo rozvy`tku ekonomiky` Ukrayiny` [Conceptual bases of the strategy of state regulation of innovative development of the Ukrainian economy]. *Aktual`ni problemy` derzhavnogo upravlinnya – Actual problems of public administration*, 2, 59-67. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2013_2_10 [in Ukrainian].
6. Bodrov, V.G. (2012) Derzhavne upravlinnya modernizacijnyimi procesami v ekonomici Ukrayiny` [State administration of modernization processes in the economy of Ukraine]. *Analitika i vlada - Analytics and power*, 6, 126-132 Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/avlad_2012_6_21 [in Ukrainian].
7. Orlyuk, O.P. (2016) Zahyst prav intelektual`noyi vlasnosti v konteksti yevropejs`koyi integraciyi [Protection of Intellectual Property Rights in the Context of European Integration]. *Visny`k Nacional`noyi akademiyi pravovy`x nauk Ukrayiny` - Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 58-74 [in Ukrainian].
8. Dovbenko, M.B. (2006) Suchasna ekonomichna teoriya (Ekonomichna nobelelogiya) [Modern Economic Theory (Economic Nobel's)]. Kyiv: Publishing Center "Academy" [in Ukrainian].
9. Oleshko, A. (2009) Mizhderzhavne reguluyuvannya nacional`ny`x ekonomik v umovax global`noyi finansovoyi kry`zy [Interstate regulation of national economies in the context of the global financial crisis]. *Visny`k KNTEU – KNETE Bulletin*, 4, 13-18 [in Ukrainian].
10. Boshota, N.V. & Shy`shoal, D.V. (2016) Zarubizhny`j dosvid derzhavnogo reguluyuvannya innovacijnoyi diyal`nosti [Foreign experience of state regulation of innovation activity]. *Molodyj vchenyj – Young scientist*, 9, 14-18 [in Ukrainian].
11. Nadzhafov, Z. (2016) Deyaki aspekty derzhavnoyi innovacijnoyi polityky u promyslovo rozvynutykh krayinah [Some aspects of state innovation policy in industrialized countries]. *Ekonomist – Economist*, 6, 45-49 [in Ukrainian].
12. Shovkun, I.A. (2012) Modeli innovacijnogo rozvytku: mizhnarodnyj dosvid ta uroky` dlya Ukrayiny` [Models of innovation development: international experience and lessons for Ukraine]. *Problemy nauky – Problems of science*, 8, 75-83 [in Ukrainian].
13. Tul`chyns`ka, S. O. (2014) Stan sformovanosti derzhavnogo ta ry`nkovogo reguluyuvannya naukovy`x innovacijnoyi diyal`nosti v Ukrayini [The state of formation of state and market regulation of scientific and innovation activity in Ukraine]. *Nauchnyj vestny`k DGMA - Scientific messenger of the DMAA*, 2, 196-201 [in Ukrainian].
14. Dubishhev, V. P. & Kraus, N. M. (2015) Innovacijna ekonomika ta yiyi insty`tucionalizaciya [Innovative economy and its institutionalization]. *Ekonomika i region - Economy and region*, 3 (52), 22-27 [in Ukrainian].
15. Ky`ry`chenko O. A. & Vy`givs`ka, Yu. I. (2011) Rol` derzhavy u formuvanni ta realizaciyi innovacijnoyi modeli rozvy`tku ekonomiky Ukrayiny` [The role of the state in the formation and implementation of an innovative model of Ukraine's economic development]. *Ekonomichnyj chasopys XXI – Economic Journal XXI*, 5-6, 27-32 [in Ukrainian].
16. Shevchuk, S. V. (2011) Derzhavne reguluyuvannya yak vazhlyvyj faktor aktyvizaciyi innovacijnykh procesiv u krayini [State regulation as an important factor in activating innovation processes in the country]. *Zbirnyk naukovykh pracz Nacional`nogo universy`tetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrayiny – Shevchuk SV. Collection of scientific works of the National University of State Tax Service of Ukraine*, 1, 632-642. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2011_1_62 [in Ukrainian].
17. Gryga, V.Yu. (2009) Osobly`vosti formuvannya nacional`nyh innovacijnyh sy`stem [Features of the formation of national innovation systems]. *Visny`k NAN Ukrayiny – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 10, 22-35 [in Ukrainian].

18. Gejyer, G. (2013) Normaty`vno-pravovy`j mexanizm innovacijnogo rozvy`tku ekonomiky Ukrayiny` [Regulatory and Legal Mechanism of Innovative Development of the Ukrainian Economy]. *Ekonomichny`j analiz – Economic analysis*, vol. 13, 14-21 [in Ukrainian].
19. Zakon Ukrayiny “Pro osnovy derzhavnoyi polity`ky u sferi nauky i naukovotexnichnoyi diyal`nosti” [Law of Ukraine “On the basis of state policy in the field of science and scientific and technical activities”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-14> [in Ukrainian].
20. Postanova “Konceptiya naukovotexnichnogo ta innovacijnogo rozvytku Ukrayiny`” [Resolution “The Concept of Scientific, Technical and Innovative Development of Ukraine”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14> [in Ukrainian].
21. Shkil`nyuk, O. (2006) Stan normaty`vno-pravovogo zabezpechennya innovacijnoyi diyal`nosti v mashy`nobuduvanni Ukrayiny` [The state of normative-legal support of innovative activity in machine building of Ukraine]. *Personal – Personnel*, №6. Retrieved from <http://personal.in.ua/article.php?ida=299> [in Ukrainian].
22. Zakon Ukrayiny “Pro innovacijnu diyal`nist`” [Law of Ukraine “On Innovation Activity”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> [in Ukrainian].
23. Zakon Ukrayiny` “Pro priory`tetni napryamy` innovacijnoyi diyal`nosti v Ukrayini” [“Law of Ukraine "On Priority Areas of Innovation Activity in Ukraine”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> [in Ukrainian].
24. Zakon Ukrayiny “Pro derzhavni cil`ovi program” [“Law of Ukraine "On State Target Programs”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15> [in Ukrainian].
25. Zakon Ukrayiny “Pro zahyst ekonomichnoyi konkurenciyi” [Law of Ukraine “On Protection of Economic Competition”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> [in Ukrainian].
26. Zakon Ukrayiny “Pro nacional`nu programu informatyzaciyi” [Law of Ukraine “On the National Program of Informatization”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вп> [in Ukrainian].
27. Zakon Ukrayiny “Pro derzhavnu pidtry`mku litakobudivnoyi promy`slovosti v Ukrayini” [Law of Ukraine “On State Support to the Aircraft Industry in Ukraine”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2660-14> [in Ukrainian].
28. Zakon Ukrayiny “Pro stymulyuvannya rozvytku vitchy`znyanogo mashy`nobuduvannya dlya agropromy`slovogo kompleksu” [Law of Ukraine “On stimulation of development of domestic machine building for the agro-industrial complex”]. (n.d.). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3023-14> [in Ukrainian].
29. Pauly`k A. Ya. (2015) Problemy ta perspektyvy rozvytku innovacijnogo potencialu ekonomiky` regionu [Problems and prospects of development of innovative potential of the region's economy]. *Naukovy`j visny`k Mukachivs`kogo derzhavnogo universy`tetu, Seriya Ekonomika – Scientific herald of Mukachevo State University, Series Economics*, № 2 (4), Part 1, 169-175 [in Ukrainian].

ANNOTATION REGULATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

VORONA Anna,
*Postgraduate Student of the Department of Management and Economic Security,
Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University
(Cherkasy)*

The article is devoted to the regulation of the innovative development of the national economy as a prerequisite for its development due to the increased activity of integration processes and globalization. There are three levels of regulation of innovation development (world, state and regional), within which the main components and levers of influence are determined. It is noted that each type of regulation has a special impact on the innovative development of the national economy. The regulation of innovative economic development at the mega level is carried out by international institutional structures, whose tasks are coordination of actions and regulation of cooperation in all spheres of international economic relations, definition of the main vectors of innovation development of the world economy. In most industrialized countries, regulation of innovation development is carried out due to market mechanisms, when the implementation of innovative ideas, goods and services creates, first of all, financial prerequisites for deepening the innovative development of the economy. The role of the state in the innovative development of the national economy lies in the formation of a legal, tax and administrative environment that will promote the activation of innovation processes in the industrial enterprises, create new jobs and increase the well-being of all sectors of the population involved in this process. Based on the study, the principles of regulation and preconditions for the innovative development of the national economy are formulated.

Key words: national economy, innovation development, regulation, globalization, integration processes, scientific and technological progress, market mechanisms, state levers.

Lit.: 29. Fig.: 1.

АННОТАЦИЯ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

ВОРОНА Анна Владимировна,
*аспирантка кафедры менеджмента и экономической безопасности,
Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого
(г. Черкассы)*

Статья посвящена регулированию инновационного развития национальной экономики как обязательного условия её развития при повышенной активности интеграционных процессов и глобализации. Выделены три уровня регулирования инновационного развития (мировой, государственный и региональный), в пределах которых определены основные составляющие и рычаги влияния. Отмечено, что каждый вид регулирования особым образом влияет на инновационное развитие национальной экономики. Регулирование инновационного развития экономики на мегауровне осуществляется международными институциональными структурами,

задачей которых является координация действий и сотрудничества во всех сферах международных экономических отношений, определение основных векторов инновационного развития мировой экономики. В большинстве промышленно развитых стран регулирование инновационного развития осуществляется благодаря рыночным механизмам, при которых реализация инновационных идей, товаров и услуг создает, прежде всего, финансовые предпосылки для углубления инновационного развития экономики. Роль государства в инновационном развитии национальной экономики заключается в формировании правовой, налоговой и административной сред, способствующих активизации инновационных процессов на предприятиях, созданию новых рабочих мест и повышению благосостояния всех слоев населения, задействованных в данном процессе. На основе исследования сформулированы принципы регулирования и очерчен круг предпосылок для инновационного развития национальной экономики.

Ключевые слова: национальная экономика, инновационное развитие, регулирование, глобализация, интеграционные процессы, научно-технический прогресс, рыночные механизмы, государственные рычаги.

Лит.: 29. Рис: 1.

Відомості про автора

ВОРОНА Анна Володимирівна – аспірант кафедри менеджменту та економічної безпеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (бул. Шевченка, 81, 18000, Черкаси, Україна, e-mail: 19anna_crow94@ukr.net).

ВОРОНА Анна Владимировна – аспирант кафедры менеджмента и экономической безопасности Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого (бул. Шевченко, 81, 18000, Черкасы, Украина, e-mail: 19anna_crow94@ukr.net).

VORONA Anna – Postgraduate Student of the Department of Management and Economic Security of Cherkassy National University named after Bohdan Khmelnytsky (81 Shevchenko str., Cherkasy, 18000, Ukraine, e-mail: 19anna_crow94@ukr.net).

